

Tadeusz Reroń

Drogi chrześcijańskiej moralności : wkład ks. prof. Stanisława Olejnika w odnowę teologii moralnej

Wrocławski Przegląd Teologiczny 15/2, 87-100

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. TADEUSZ REROŃ

DROGI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ MORALNOŚCI.
WKŁAD KS. PROF. STANISŁAWA OLEJNIKA
W ODNOWĘ TEOLOGII MORALNEJ

Odnowa teologii moralnej po II Soborze Watykańskim wskazuje wyraźnie, że teologowie moraliści stanęli przed podwójnym wyzwaniem. Z jednej strony do ich powinności należało ponowne przemyślenie podstaw koncepcji uprawianej dyscypliny, rozwiązanie wielu złożonych problemów natury metodologicznej oraz ukazanie w nowym świetle specyfiki moralności chrześcijańskiej. Z drugiej strony nie mniej ważną sprawą było uwzględnienie wielu aktualnych problemów, które rodził nowy postęp naukowo-techniczny i przemiany w dziedzinie życia społecznego oraz współczesne tendencje i zjawiska, które wyznaczają pewnego rodzaju zagubienie moralne człowieka.

W taki kontekst współczesny wpisuje się działalność naukowa i dydaktyczna Księdza Profesora Stanisława Olejnika, którego praca dydaktyczno-naukowa związała się z dwoma uczelniami: Katolickim Uniwersytetem Lubelskim oraz Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie. Ten kapłan archidiecezji wrocławskiej, urodzony 28 kwietnia 1920 roku w Tyńcu (obecnie jedna z dzielnic Kalisza), jest ponadto bardzo zaangażowany w Kościół lokalny, m.in. poprzez wykłady we Wrocławskim Seminarium Duchownym jest wychowawcą całych pokoleń kapłanów¹.

¹ Por. I. WERBIŃSKI, *Misja kapłana, wychowawcy i duszpasterza*, w: *W służbie Kościołowi i nauce. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Stanisławowi Olejnikowi*, red. J. BAGROWICZ, Wrocław 1994, s. 16.

Przez swoją pracę dydaktyczną i konsultacyjną jest związany z licznymi seminariami diecezjalnymi i zakonnymi w Polsce. Jest promotorem wielu prac magisterskich, licencjackich i doktorskich. Jest niestrudżonym badaczem naukowym i ogromnie cenionym dydaktykiem. Właśnie to zaangażowanie w działalność dydaktyczną na różnych polach – także w publicystyce teologicznomoralnej – w połączeniu z wiedzą fachową, z ogromną erudycją Księdza Profesora, a nade wszystko z jego dokonaniem naukowymi stawia ks. Olejnika w rzędzie najwybitniejszych profesorów Wydziału Teologicznego KUL i Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie oraz czołowych moralistów polskich.

Trudno w niniejszej prezentacji sylwetki naukowej Księdza Profesora Olejnika przedstawić jego wszystkie dokonania i wszystkie publikacje. Warto jednakże zwrócić uwagę na zasadnicze rysy zainteresowań i poszukiwań naukowych Księdza Profesora, na jego fundamentalne osiągnięcia, także w dziedzinie naukowo-dydaktycznej. W uznaniu zasług dla teologii moralnej w Polsce Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu 15 listopada 2007 roku nadał mu tytuł doktora *honoris causa*.

1. POSZUKIWANIA W OKRESIE PRZEMIAN PRZEDSOBOROWYCH

Praca naukowa Księdza Profesora Stanisława Olejnika przypada na szczególnie ważny okres w dziejach polskiej teologii moralnej, na okres przedsoborowej odnowy i poszukiwań o charakterze przede wszystkim metodologicznym. Ten okres przemian soborowych niósł ze sobą pewne trudności obiektywne: odejście od tradycyjnych koncepcji teologii moralnej nie było rzeczą łatwą, tym bardziej że na soborze nie udało się jeszcze wypracować jakiejś zwartej nowej koncepcji, a sugestie zawarte w dokumentach soborowych wyznaczały jedynie zasadnicze linie orientacyjne. Dlatego tak ważna była tu postawa samych teologów i ich zdolność otwarcia się na nowe prądy oraz nowy sposób podejścia do tej dyscypliny teologicznej. Nie dla wszystkich moralistów konieczność przewartościowania pewnych spraw i poszukiwanie nowego podejścia było rzeczą oczywistą i zarazem łatwą.

Studia i początki pracy naukowej ks. Olejnika, mimo że częściowo obejmowały czas przedsoborowy², to jednak zdecydowanie wpisują się

² W 1957 r. ukazuje się jego *Teologia moralna ogólna. Teologia moralna szczegółowa* zaś, opracowana według systemu tomistycznego w czterech tomach,

w ten pierwszy okres poszukiwań nowego oblicza teologii moralnej. Ks. Profesor Olejnik należy do grona tych polskich teologów moralistów, którzy od razu zrozumieli konieczność odnowy i podjęli trud pewnych poszukiwań pod kątem wypracowania nowej koncepcji odnowy teologii moralnej w duchu soboru. Ksiądz Profesor objawił to nie tylko przez zaangażowanie się w opracowanie podręcznika z teologii moralnej fundamentalnej i szczegółowej, ale także przez swoje liczne rozprawy i studia naukowe, w których dochodziły do głosu zagadnienia związane z nowymi koncepcjami teologii moralnej.

W wielu swoich publikacjach ks. Olejnik wyraźnie dystansuje się od takich ujęć teologii moralnej, w których przebija jurydyczne, legalistyczne, a zarazem kazuistyczne ujmowanie moralności chrześcijańskiej. Wskazuje przy tym nie tylko na słabości takich ujęć, na ich nieadekwatność w stosunku do współczesnych poszukiwań, ale nakreśla także zasadnicze kierunki odnowy³. Ksiądz Profesor opowiada się zdecydowanie za nową koncepcją teologii moralnej, a więc za taką refleksją teologiczną, która zgodnie z zaleceniem soboru wskaże na wzniosłość powołania wiernych w Chrystusie i na obowiązek przynoszenia owocu miłości (por. *Optatam totius*, 16). W tej koncepcji perspektywa personalistyczna – jego zdaniem – zwiąże się ściśle z perspektywą chrystologiczną, a płaszczyzna społeczna zostanie dopełniona przez eklezjalny wymiar moralności chrześcijańskiej.

Wyrazem tego opowiedzenia się za nową koncepcją teologii moralnej jest m.in. udział ks. Olejnika w zespole moralistów polskich przygotowujących podręcznik z zakresu teologii moralnej, pod tytułem: *Powołanie chrześcijańskie. Zarys teologii moralnej* (red. S. Smoleński, Opole 1978), a następnie opracowanie własnego podręcznika teologii moralnej pt. *W odpowiedzi na dar i powołanie Boże. Zarys teologii*

wychodzi w latach 1956-1961. W tym też czasie ks. Profesor opublikował metodą małej poligrafii *Etykę ogólną*, bardzo potrzebną wykładowcom etyki filozoficznej. W wyniku krytycznych publikacji teologicznych Zachodu, a także w wyniku własnej refleksji metateologicznej, której dał wyraz w kilku artykułach, wydał w latach 1969-1970 nową pięciotomową wersję podręcznika *Teologia moralna szczegółowa*. Por. S. Olejnik, *Kapłan diecezji wrocławskiej, moralista*, w: *Teologu polski, co sądzisz o swej twórczości?*, ted. S.C. NAPIÓRKOWSKI, Niepokalanów 2007, s. 253.

³ Por. I. MROCZKOWSKI, *Ocena dorobku naukowego i działalności na rzecz nauki i kultury chrześcijańskiej Księdza profesora Stanisława Olejnika w związku z nadaniem doktoratu honoris causa*, w: *Ks. abp prof. Alfons Nossol, ks. prof. Stanisław Olejnik – doktorzy honoris causa Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu*, red. W. IREK, Wrocław 2007, s. 47.

moralnej (Warszawa 1979)⁴. Podręcznik ten był potem przepracowany i wydany w siedmiu tomach pt. *Dar – Wezwanie – Odpowiedź* (Warszawa 1988-1993), a następnie ukazało się trzypięciotomowe dzieło: *Teologia moralna fundamentalna; Teologia moralna życia osobistego; Teologia moralna życia społecznego*. Zawartość treściowa podręczników Księdza Profesora jest wynikiem głębokich przemyśleń i dyskusji w gronie teologów moralistów oraz twórczej działalności naukowej. Student teologii moralnej, jak również wykładowca tej dyscypliny naukowej otrzymali tym samym cenny materiał z zakresu chrześcijańskiej i katolickiej moralności⁵.

Książka Profesora niezależnie od wkładu w koncepcję podręcznika opartą na idei powołania chrześcijańskiego pozwoliła moralności chrześcijańskiej odzyskać swą oryginalność. Ukazana została ona jako wolna i odpowiedzialna odpowiedź na wezwanie osoby Chrystusa, będąca wyrazem miłości całkowitej i bezgranicznej.

Zarówno ta publikacja, jak i wiele innych rozpraw są potwierdzeniem, że Książka Profesora jest doskonale zorientowany we wszystkich podstawowych kierunkach posoborowej refleksji teologicznomoralnej. W połączeniu z metodologiczną precyzją i biegłością, a także z dociekliwością naukową owa znajomość współczesnej teologii moralnej – zwłaszcza publikacji obcojęzycznych – sprawiła, że rozprawy poświęcone bardzo różnym zagadnieniom ujawniają ogromną erudycję ks. Olejnika⁶.

Ta erudycja nie ogranicza się tylko do rozległej i pogłębionej znajomości współczesnych nurtów myśli teologicznomoralnej. Książka Profesora łączy w sposób metodologicznie uzasadniony swoje zainteresowania problematyką na wskroś współczesną z refleksjami na temat biblijnych i patrystycznych źródeł moralności chrześcijańskiej. Nurt biblijny wiąże się z faktem, że – zgodnie z zaleceniem II Soboru

⁴ Ks. Profesor z czasem doszedł do przekonania, że nie ma co czekać na zespołowy podręcznik teologii moralnej szczegółowej. Postanowił sam taki podręcznik teologii moralnej w duchu wskazań soboru przygotować. Por. S. OLEJNIK, *Wokół przed- i posoborowej odnowy teologii moralnej. Relacja uczestnika*, w: *Polska teologia moralna. Czterdzieści lat po Soborze Watykańskim II*, red. J. NAGÓRNY, J. GOCKO, Lublin 2006, s. 27.

⁵ Por. P. GÓRALCZYK, *Misja uczonego – Książka Profesora Stanisław Olejnik*, w: *W służbie Kościołowi i nauce...*, dz. cyt., s. 22.

⁶ Por. J. PATER, *Laudacja podczas uroczystości nadania ks. prof. dr. hab. Stanisławowi Olejnikowi doktoratu honoris causa*, w: *Ks. abp prof. Alfons Nossol, ks. prof. Stanisław Olejnik...*, dz. cyt., s. 40.

Watykańskiego – ks. Olejnik stale odwołuje się do fundamentu biblijnego przy podejmowaniu zagadnień teologicznomoralnych.

Posoborowa odnowa teologii moralnej miała na celu m.in. umożliwienie podjęcia dialogu ze współczesnym światem. Ten dialog nie byłby możliwy bez dobrej znajomości tendencji i zjawisk we współczesnym świecie, a zwłaszcza bez znajomości współczesnych nurtów etycznych.

Ks. prof. Olejnik wyraża przekonanie, że specyfika moralności chrześcijańskiej prowadzi do ukazania jej wspólnotowego, a szczególnie eklezyjalnego charakteru. Nic więc dziwnego, że jednym z rysów teologicznomoralnej refleksji Księdza Profesora jest stale jej odniesienie do dokumentów II Soboru Watykańskiego i do nauczania moralnego ostatnich papieży. Chodzi tu nie tylko o to, że ks. Olejnik jest wierny Magisterium Kościoła i że uznaje nauczanie tego Magisterium za istotne źródło teologii moralnej. Profesor nie ogranicza się bowiem do ogólnego komentarza określonych wypowiedzi soborowych czy papieskich, ale interpretując je, wydobywa z nich takie znaczenia i takie odniesienia do problematyki moralnej, które zazwyczaj uchodzą uwagi przeciętnego czytelnika dokumentów Magisterium Kościoła.

Z ogromną erudycją ks. Olejnika jako wykładowcy, przekazującego wiele informacji z różnych dziedzin moralności, idzie zawsze w parze wielka dyscyplina metodologiczna i precyzja terminologiczna. Dlatego bogactwo treściowe jego przekazu dydaktycznego nie przytłacza słuchaczy, lecz zawsze w sposób metodologicznie uporządkowany prowadzi do rozróżnienia zasadniczych treści danego wykładu, do tego, co jest swoistą ilustracją danego problemu lub ukazaniem jego pastoralno-praktycznych aspektów⁷.

2. W KRĘGU PROBLEMATYKI TEOLOGII MORALNEJ

Całościowy dorobek teologiczno-moralny ks. Olejnika jest bardzo znaczący. Zawiera się on w 25 pozycjach książkowych i w około 150 artykułach naukowych, recenzjach oraz sprawozdaniach. Trzeba podkreślić, że Ksiądz Profesor jest teologiem moralistą poruszającym tematy mało zbadane, nieznanne czy nawet kontrowersyjne. Można tu wymienić jego publikacje krytyczno-polemiczne z zakresu bioetyki,

⁷ Tamże.

specyfiki moralności chrześcijańskiej, pluralizmu teologicznego w relacji do jedności chrześcijańskiej moralności, granic dialogu z niewierzącymi, kryzysu moralnego cywilizacji itd.

Ks. prof. S. Olejnik w swych publikacjach umiejętnie korzysta zarówno z odkryć współczesnej nauki, jak i z Tradycji. Właściwie każda jego praca powiązana jest z Tradycją Kościoła. Ksiądz Profesor umiejętnie wskazuje na specyfikę – etos polski – z którego płyną dla moralności chrześcijańskiej zarówno zagrożenia, jak też i wielkie szanse. Ma to szczególnie swoje odniesienie do wkładu polskiej teologii w europejską kulturę i cywilizację. Rozległość zainteresowań naukowych ks. prof. Olejnika sprawia, że jego spuścizna pisarska dotyczy wielu zagadnień z dziedziny moralności w ogóle, a moralności chrześcijańskiej w szczególności. Spośród jego rozpraw naukowych wydanych drukiem do najlepiej metodycznie i merytorycznie opracowanych uchodzą trzy pozycje książkowe. Pierwszą z nich jest: *Eudajmonizm. Studium nad podstawami etyki* (Lublin 1958). Jest to praca, która jest ks. Olejnikowi szczególnie droga. Stanowi ona bowiem podstawę jego habilitacji. Druga to: *Jedność Kościoła a pluralizm życia chrześcijańskiego* (Warszawa 1982) – inspirowana przez prace w Międzynarodowej Komisji Teologicznej w Rzymie, której był członkiem w pierwszej kadencji. Wreszcie trzecia, przeznaczona dla szerokiego grona odbiorców, tzn. lekarzy i całej służby medycznej: *Etyka lekarska* (Katowice 1995).

W dorobku ks. Profesora jest grupa artykułów o charakterze metaetycznym, w których poddaje on krytyce niski stan teologii moralnej, ukazując drogi jej naprawy. Pierwszy artykuł w tym przedmiocie to: *Współczesne kierunki, zagadnienia i postulaty teologiczno-moralne*⁸, kolejny zaś, to: *Postulaty przedmiotowo-metodyczne dotyczące wykładu teologii moralnej*⁹. Znaczący dział tematyczny jego artykułów to obrona chrześcijańskiej doktryny moralnej przed atakami głosicieli ateistycznego marksizmu: *Czy etyka bez Boga?*¹⁰; *Moralność katolicka w krzywym zwierciadle. J. Kellera „Szkice moralności chrześcijańskiej”*¹¹; *Etyka chrześcijańska a humanizm ateistyczny. Perspektywy dialogu*¹².

⁸ „Collectanea Theologica” (dalej: CT) 23 (1952) f. 1-2, s. 66-114.

⁹ „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (dalej: RTK) 9 (1962) z. 2, s. 61-94.

¹⁰ „Ateneum Kapłańskie” (dalej: AK) 49 (1957) t. 54, s. 218-235.

¹¹ „Analecta Cracoviensia” 2 (1970) s. 279-301.

¹² AK 65 (1973) t. 80, s. 221-238.

Ksiądz Profesor zajmuje się także wieloma zagadnieniami z teologii moralnej szczegółowej, o czym świadczy tematyka wielu jego artykułów oraz czemu dał wyraz w swych podręcznikach teologii moralnej. Podejmuje tam bowiem takie tematy, jak personalistyczna wizja płciowości: *Katolicka etyka seksualna* (Warszawa 1966); problem społecznego powołania rodziny: *W odpowiedzi na dar i powołanie Boże. Zarys teologii moralnej*¹³; problematyka pracy, kultury i ekologii: *Wspólnota i praca jako środki zbawienia*¹⁴; *Podstawowe wartości ludzkie jako normy kultury*¹⁵; posługa teologa moralisty: *Encyklika „Veritatis splendor” o misji i posłudze teologów moralistów w Kościele*¹⁶, a także problem manipulacji w aspekcie wymagań moralnych: *Niepokojące poczynania biomedycyny w zakresie powstającego życia ludzkiego*¹⁷.

Ks. Stanisław Olejnik, posiadając rozległą wiedzę w wielu specjalnościach naukowych związanych z teologią moralną, umie z niej w sposób mistrzowski korzystać i innym obficie jej udzielać¹⁸. Treść wykładów monograficznych obejmuje szeroką problematykę: od zagadnień dotyczących podstaw teologii moralnej do kwestii bardzo szczegółowych. Słuchacze jego wykładów mogą pogłębiać swoją wiedzę teologiczną m.in. w takich zagadnieniach, jak metodologia teologii moralnej: *Postulaty przedmiotowo-metodyczne dotyczące wykładu teologii moralnej*¹⁹; teologiczne podstawy moralności: *Zasadnicze płaszczyzny współczesnej problematyki teologicznomoralnej*²⁰; nomologiczne i aksjologiczne podstawy moralności: *Kryzys moralny cywilizacji. Zachowanie hierarchii wartości we współczesnym świecie technicyzowanym*²¹; antropologia chrześcijańska: *Znamiona humanistyczne etyki katolickiej*²²; życie religijne i sakramentalne:

¹³ Warszawa 1979, ss. 685-687.

¹⁴ „Colloquium Salutis” (dalej: CT) 17 (1985), s. 261-276.

¹⁵ „Studia Theologica Varsaviensia” (dalej: STV) 10 (1972) nr 2, s. 239-259.

¹⁶ W: *W prawdzie ku wolności. W kręgu encykliki „Veritatis splendor”*, red. E.

JANIAK, Wrocław 1993, s. 198-207.

¹⁷ „Chrześcijanin w Świecie” (dalej: ChS) 16 (1984) nr 2, s. 16-34.

¹⁸ Por. P. GÓRALCZYK, *W służbie prawdzie i miłości. Ksiądz Profesor Stanisław Olejnik – teolog moralista*, w: *Przemoc i terror. Księga dedykowana Księdzu Profesorowi Stanisławowi Olejnikowi w 80. rocznicę urodzin i 50. rocznicę pracy naukowej*, red. P. GÓRALCZYK, J. SOBKOWIAK, Warszawa 2001, s. 24.

¹⁹ RTK 9 (1962) z. 2, s. 61-94.

²⁰ RTK 9 (1962) z. 3, s. 45-65.

²¹ ChS 12 (1980) nr 6, s. 25-46.

²² CT 26 (1955) s. 159-192.

*Konfesjonal w obliczu aktualnych trudności religijno-moralnych*²³; teologia życia duchowego: *Cnota chrześcijańska. Struktura i rozwój cnotliwości życia*²⁴; moralność życia osobistego: *Katolicka etyka życia osobistego* (Warszawa 1969); etyka seksualna: *Dlaczego Kościół podtrzymuje prawo celibatu kapłańskiego*²⁵; etyka zawodu: *Chrześcijańska etyka pracy zawodowej. Ewolucja problematyki*²⁶; bioetyka: *Etos umierania*²⁷; etyka życia małżeńskiego i rodzinnego: *Dar – Wezwanie – Odpowiedź (Teologia moralna, t. VII, Warszawa 1993 – cały rozdział XIII)*; teologia życia społecznego: *Wspólnota i praca jako środki zbawienia*²⁸ itd.

Szczególnie cenne w dorobku ks. Profesora są artykuły naukowe poświęcone współczesnym problemom moralnym w medycynie: Eksperyment lekarski na człowieku w świetle oceny etycznej²⁹; Przeszczepianie narządów ludzkich w świetle refleksji teologicznomoralnej³⁰; Niepokoje i poczynania biomedycyny w zakresie powstającego życia ludzkiego³¹. Praca związana z przygotowaniem do druku tych artykułów pomogła ks. Olejnikowi opracować dzieło skierowane do lekarzy i całego personelu medycznego pt. *Etyka lekarska*³².

Ksiądz Profesor podejmuje do naukowego opracowania nowe i trudne problemy nie tylko z zakresu etyki lekarskiej. Wyliczyć tu trzeba tak ważne artykuły, jak: *Miejsce Ludu Bożego i znaków czasu w teologii moralnej*³³; *Podstawowe wartości ludzkie jako normy kultury*³⁴; *Znaczenie kulturotwórcze moralności chrześcijańskiej*³⁵. Dostrzec należy

²³ AK 49 (1957) t. 55, s. 117-126.

²⁴ STV 13 (1975) s. 43-75.

²⁵ „Homo Dei” 42 (1973) s. 133-142.

²⁶ „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 6 (1973) s. 43-61.

²⁷ AK 77 (1980) t. 95, s. 62-77.

²⁸ CS 17 (1985) s. 261-276.

²⁹ CT 26 (1955) f. 1, s. 159-192.

³⁰ STV 10 (1972) nr 1, s. 115-161.

³¹ ChS 16 (1984) nr 2, s. 16-34.

³² S. OLEJNIK, *Kapłan diecezji włocławskiej, moralista*, w: *Teologu polski...*, dz. cyt., s. 254.

³³ AK 65 (1973) t. 81, s. 90-101.

³⁴ STV 10 (1972) s. 239-259.

³⁵ AK 76 (1984) t. 102, s. 433-442.

także artykuł ks. Olejnika o bardzo ambitnym zamierzeniu i pracowitym w przygotowaniu, jakim jest: *Etos narodu u schyłku XX wieku*³⁶.

3. W PRACY DYDAKTYCZNEJ I SŁUŻBIE DLA UCZELNI

Erudycja i bogactwo tematyczne oraz twórcze podejście do wielu zagadnień moralnych znamionowało i wciąż cechuje pracę dydaktyczną ks. Olejnika. Książę Profesor należy do grona profesorów dydaktyków, którzy nigdy nie lekceważyli tego aspektu swego powołania naukowego. Wprost przeciwnie: ks. prof. Olejnik traktuje swoje wykłady i konsultacje, swoje seminarium magisterskie i doktoranckie jako istotny aspekt uprawiania teologii moralnej. Chodzi mu zwłaszcza o przekazanie istotnych treści swych przemyśleń słuchaczom, chęć bycia dla nich mistrzem i przewodnikiem na drodze wgłębiania się w istotę moralności chrześcijańskiej³⁷.

Książę Profesor wykładał przez wiele lat zarówno na kursie podstawowym (magisterskim), jak i na kursie wyższym (licencjacko-doktoranckim) Wydziału Teologii KUL w ramach Sekcji Teologii Moralnej. Prowadził także zajęcia z zakresu moralności chrześcijańskiej w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Prowadzone przez wiele lat wykłady z teologii moralnej ogólnej na poziomie podstawowym dla studentów świeckich oraz przez kilka lat dla alumnów z Seminarium Duchownego we Włocławku wskazują bardzo dobitnie na odnowione podejście do uprawiania teologii moralnej. Wykłady te nie tylko wskazują na ogromną erudycję ks. Olejnika, nie tylko potwierdzają jego precyzję pojęciową znaną z publikacji, ale także ukazują szczególną zdolność Księdza Profesora do jasnego i prostego wyjaśniania skomplikowanych pojęć i problemów.

Nieco inny charakter miały wykłady na kursie wyższym, a więc przede wszystkim w ramach specjalizacji teologicznomoralnej. Te wykłady prowadził Książę Profesor w sposób otwarty – w tym sensie, że zawsze był gotowy na aktywny udział studentów, którzy stawiając pytania, współtworzyli, jeśli nie bezpośrednio treść tego wykładu, to z pewnością jego swoistą aurę³⁸. I chociaż zwykle zależało to od

³⁶ W: *Człowiek – sumienie – wartości*, red. J. NAGÓRNY, A. DERDZIUK, Lublin 1997, s. 49-74.

³⁷ Por. P. GÓRALCZYK, *W służbie prawdzie i miłości...*, art. cyt., s. 24.

³⁸ Por. P. GÓRALCZYK, *W służbie prawdzie i miłości...*, art. cyt. s. 26.

aktywności samych uczestników wykładu, to nie ulega wątpliwości, że ks. Olejnik był zawsze gotowy do tej formy rozmów i dyskusji, która przybierała czasem charakter podobny do seminarium naukowego³⁹.

Praca dydaktyczna ks. Olejnika zaowocowała bardzo licznymi magisteriami i pracami licencjackimi oraz 24 rozprawami doktorskimi napisanymi pod jego kierunkiem. Bogactwo tematyczne prac magisterskich potwierdza, że ich promotor posiada niezwykle rozległą wiedzę, także z pogranicza teologii moralnej i rozmaitych nauk o człowieku. Różnorodność tematyczna rozpraw doktorskich jest potwierdzeniem, że Ksiądz Profesor jest otwarty na zainteresowania swoich studentów i nigdy nie ograniczał prowadzenia rozpraw doktorskich do problematyki badawczej swojej katedry. Niektóre z tych rozpraw doktorskich ukazują pewne aspekty nauczania moralnego jako swoiste patrymonium Kościoła katolickiego. Inne rozprawy doktorskie dotyczyły istotnych i aktualnych problemów moralnych współczesności.

Zajęcia dydaktyczne ks. Olejnika wychodzą szeroko poza ramy uczelni, w których działał. Nie tylko dlatego, że Ksiądz Profesor prowadził konsultacje i kierował przygotowaniem prac magisterskich z różnych seminariów duchownych z całej Polski. Nie tylko dlatego również, że chętnie udzielał się poprzez głoszenie odczytów, referatów i różnorodnych konferencji. Dydaktyczne możliwości ks. prof. Olejnika ujawniają się bowiem w licznych publikacjach o charakterze popularnonaukowym i wprostularyzatorskim. Wyjaśnianie podstawowych pojęć i problemów moralności chrześcijańskiej na łamach czasopism katolickich przeznaczonych dla ogółu wiernych jest szczególnym rodzajem dydaktyki. Nauczanie moralności chrześcijańskiej wykracza bowiem poza sale wykładowe i staje się okazją do formowania sumienia chrześcijańskiego nie tylko wiernych, ale zapewne wielu współczesnych duszpasterzy⁴⁰.

Ks. Profesor, już jako dobrze znany moralista polski, zostaje wybrany na przewodniczącego Sekcji Teologów Moralistów, którą to funkcję pełnił w latach 1964-1975. W latach 1962-1973 został powołany na członka Komisji ds. Nauki Katolickiej Episkopatu Polski. Od roku 1973

³⁹ Por. J. SOBKOWIAK, *Sekcja teologii moralnej Wydziału Teologicznego UKSW w Warszawie. Historia i główne kierunki badań*, w: *Polska teologia moralna...*, dz. cyt., s. 210.

⁴⁰ Por. A. SIEMIENIEWSKI, *Recenzja w sprawie nadania ks. prof. dr. hab. Stanisławowi Olejnikowi tytułu doktora honoris causa*, w: *Ks. abp prof. Alfons Nossol, ks. prof. Stanisław Olejnik...*, dz. cyt., s. 45.

podjął także pracę w Radzie Naukowej przy Episkopacie Polski. Ks. Olejnik był w czasie swego pobytu na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim członkiem Towarzystwa Naukowego KUL. W służbie dla uczelni Ksiądz Profesor pozostawał zawsze oddany nade wszystko Sekcji Teologii Moralnej. Tutaj najpełniej można było rozpoznać te wszystkie przymioty charakteru, które ks. Olejnik objawiał także na forum KUL i ATK. Jego ogromna życzliwość dla innych, gotowość do współpracy, koncentrowanie się przede wszystkim na tym, co pozytywne w drugim człowieku, postawa służby – zjednywały Profesorowi uznanie i ułatwiały wypełnianie zadań i funkcji. W działalności naukowej ks. Profesora należy wymienić także wymiar redaktorski. Przez tę działalność pragnął udostępnić myśli polskich teologów ogółowi czytelników. W latach 1957-1960 był współredaktorem „Ateneum Kapłańskiego”. W latach 1963-1968 współredagował „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (aktualnie „Roczniki Teologiczne”). A w latach w latach 1950-1958 był sekretarzem redakcji „Collectanea Theologica”. Z jego inicjatywy, jako redaktora, powstało wiele cennych publikacji z zakresu teologii moralnej i teologii duchowości⁴¹.

Oddanie się Księdza Profesora nauce na polu teologicznomoralnym znajduje uznanie w nie tylko w kraju, lecz także za granicą. Efektem uznania działalności naukowej w skali międzynarodowej jest powołanie Księdza Profesora na członka Papieskiej Międzynarodowej Komisji Teologicznej, w której z wielkim oddaniem pracował w latach 1968-1973.

4. W KRĘGU MORALISTÓW POLSKICH

Ścisła współpraca przy opracowaniu w 1978 roku podręcznika *Istota powołania chrześcijańskiego* wskazuje na gotowość współdziałania z innymi polskimi moralistami oraz na wielką pracowitość Księdza Profesora. Właśnie ta pracowitość, solidność, terminowość – czyli wszystko to, co ma ogromne znaczenie przy opracowaniach zbiorowych – sprawiały, że ks. Olejnik tak często jest zapraszany do głoszenia wykładów i referatów oraz bierze udział w różnych inicjatywach zbiorowych. Już sam fakt, że Sekcja Teologii Moralnej na Wydziale Teologii KUL i w ATK należą do najważniejszych ośrodków uprawiania

⁴¹ Por. I. WERBIŃSKI, *Misja kapłana...*, art. cyt., s. 18.

teologii moralnej w Polsce, sprawia, iż udział pracowników w Ogólnopolskiej Sekcji Moralistów Polskich (obecnie stowarzyszeniu) jest szczególnie znaczący.

Najważniejsze jest jednak to, co wnoszą do tej ogólnopolskiej współpracy poszczególne osoby. Nie ulega wątpliwości, że ks. prof. Olejnik szybko zdobył sobie znaczącą pozycję w gronie moralistów polskich. Był opiekunem i przewodnikiem wielu młodszych pracowników naukowych w ramach Sekcji Teologii Moralnej, był także wieloletnim kierownikiem tej sekcji.

W ramach tej współpracy moralistów polskich ks. Olejnik jest ceniony szczególnie za precyzję terminologiczną i metodologiczną, klarowność w porządkowaniu zawitych aspektów różnych problemów moralnych. Uczestnicy ogólnopolskich spotkań teologów moralistów mogli się niejednokrotnie przekonać, jak przysłuchujący się cierpliwie na określony temat ks. Olejnik zabierał głos i porządkował wszystko to, co zostało wypowiedziane przez poszczególnych dyskutantów.

Współpraca ks. Olejnika w kręgu moralistów polskich zaznacza się także jego wielkim wkładem w promocję młodych kadr w różnych ośrodkach teologicznych. Chodzi tu o recenzje rozpraw doktorskich i recenzje habilitacyjne, a także recenzje dorobku związanego z profesurą. Już sama liczba tego typu recenzji wskazuje na rolę ks. Olejnika, jaką spełnia w promowaniu specjalistów z teologii moralnej⁴².

Dla wszystkich, którzy bliżej zetknęli się z osobą ks. Olejnika, zwłaszcza na seminarium magisterskim i doktoranckim, oznaczało to nie co innego jak „terminowanie” u mistrza. Było to zetknięcie się z osobowością, odczuwaną jako jedyna, niepowtarzalna i z zadziwiającą mocą autorytetu. Praca badawcza pod kierunkiem Księdza Profesora angażowała całego człowieka. Były to spotkania, które rozwijały postawę naukową: wysłuchiwanie argumentów, zrozumienie, zdolność do myślowej akceptacji cudzego punktu widzenia, uczciwość, dyscyplina i rzetelna konsekwencja. Pomiędzy ks. Profesorem a studentami nawiązywała się zadziwiająco głęboka wspólnota. Podstawą tego były wspólne powołanie i wysiłek ku najwyższym osiągnięciom i jednocześnie ciągły bodziec, by osobiście sprostać temu powołaniu i móc tego dowieść.

Warto wspomnieć, że wielu dzisiejszych teologów moralistów doświadczyło w sposób bezpośredni tego nieprzeciętnego bogactwa

⁴² Por. I. MROCKOWSKI, *Ocena dorobku naukowego...*, art. cyt., s. 48.

umysłu i serca Księdza Profesora. Otwarta i przyjacielska postawa, gotowość do pomocy i współpracy, dodawanie otuchy i wyrozumiałość dla początkujących pracowników – oto podstawowe wyznaczniki tych relacji. Wielu uczniów Księdza Profesora, słuchaczy Jego wykładów, podkreśla, że w ks. Olejniku odnajdują nie tylko wybitnego teologa moralistę, ale także człowieka wielkiej dobroci i wielkiej gotowości do służby i braterskiej miłości.

* * *

Z krótkiej poczynionej refleksji staje się jasne, że ks. S. Olejnik jest teologiem wielkiego formatu, o wszechstronnym wykształceniu i zdolnościach, a także człowiekiem nieustannej pracy. Po kolejnych latach działalności naukowej, dydaktycznej i kapłańskiej ks. prof. Olejnika trzeba z uznaniem pochylić głowę nad dokonaniem nestora polskich teologów moralistów. Profesor S. Olejnik stworzył sumę polskiej teologii moralnej, jak również udostępnił ją szerokiej opinii publicznej. Jego wizja moralności chrześcijańskiej, podążająca wiernie za Chrystusem, dociera od pół wieku do studentów seminariów i absolwentów świeckich wydziałów teologicznych. Poprzez ich przekaz porządkuje sumienia polskiej młodzieży. W ten sposób staje się on jednym z najważniejszych filarów polskiej kultury narodowej.

Omówienie biografii naukowej ks. profesora Stanisława Olejnika zostało podjęte w świadomości, że badania naukowe i praca tego cenionego teologa moralisty nie mają charakteru zamkniętego. Uroczystość nadania Księdzu Profesorowi doktoratu *honoris causa* stanowi jedynie okazję do pewnego podsumowania, do nakreślenia zasadniczych linii Jego pracy naukowo-dydaktycznej.

RÉSUMÉ

Des routes de la morale chrétienne. L'apport du prof. Stanislas Olejnik dans le renouveau de la théologie morale

L'abbé professeur Stanislas Olejnik c'est un théologien d'un grand format, de l'éducation universelle et de plusieurs capacités. C'est aussi un homme qui travail sans cesse. Après des années de l'activité

scientifique, didactique et sacerdotale du professeur Olejnik, il faut inclinez avec le respect la tête devant ce Nestor des théologiens polonais de la morale. Le Professeur Olejnik a élaboré la somme de la théologie morale polonaise et il l'a mis à la portée de vaste opinion publique. Sa vision de la moralité chrétienne que suit fidèlement le Christ, arrive depuis un demi siècle aux étudiants des séminaires et des facultés théologiques. Ensuite, grâce à eux, elle met en ordre la conscience de la jeunesse polonaise. Dans cette façon le Professeur est devenu un des pilastres les plus importants de la culture nationale.

Cette présentation de la biographie scientifique de professeur Stanislas Olejnik est préparée avec une conscience, que des recherches de ce théologien moraliste apprécié n'ont pas de caractère terminé. Le doctorat *honoris causa* conféré au Professeur par la Faculté Pontificale de Théologie de Wroclaw offre seulement une occasion pour indiquer des lignes principales de son travail scientifique et didactique.